

אחרית-דבר - וראשית

וכתוב בספר וחתום,
והעד עדים
ירמיהו, ל"ב, מ"ד

שמה אסור היה לי ללכת לעין-דור ולהעלות באובה-ל.ס.ד. את הסוד אשר יד נעלמה דאגה להצפינו ממני?

■ ■ ■

תן לי, אלוהים, את המלה השקטה.
כזו

שהיתה בעיניהם בלכתם אל הקרמטוריון.

■ ■ ■

לפנים הייתי אומר: אושוויץ היא פלאניטה אחרת! אין תשובה לה ואין תיאור לה. אושוויץ היא שואה קוסמית! סיוטה פוקד אותי בלילות. משל אין לה לאושוויץ שליטה באורו של יום שעה שבני אדם ערים ועירנים. אושוויץ היא שאולית, לילית, מעברו השני של אדם-צלם.

כשאלו בעין-דור הלכתי לדרוש תשובה לאושוויץ הלילית - "הוי, אלוהים! אנה אלך עתה לדרוש תשובה לאושוויץ היומית?" ומה-נורא הוא החזון אם הוא משתק את ידי מלהביא אף שמץ מנהו אל הכתב. וגחלת-אש על שפתותי.

מתוך אזלת-ידי יש ואני ניגש למגירה. שולף אחד מסרטי ההקלטה של ליידין ומפעיל את הרשמקול. אינני מתפלא עוד שגם פרופ' באסטיאנס גם פרופ' דייקהאוס לא מצאו ידיהם ורגליהם בהקלטות אלו. המלים שיצאו מפי הריהן כצמדי צופן שפענוחם מצריך מפתח: אושוויץ והפיצול? אלוהים והשטן? הפלאניטה האחרת והאדם? שאלות, שאלות, שאלות. והתשובה? סוף!

אילו רק יכולתי להעלות על הנייר ולוא שורות-מספר של משא-ליידין ורוח לי.

אני סוגר את הרשמקול, מחזירו למגירה, צונח דומם על הכיסא שליך שולחן-הכתיבה. מבטי אל השם המסתורי, אותו "שם" נסתר, בלתי-מובן שאליו הפקעת מתגלגלת. פנימיותי בוחה, עוקבת. יש ומאחרי ה"שם" בא חפץ כלשהו המונח על שולחני ומחזירני למציאות: פעם מקטרת; פעם קבוצת עטים במכל; פעם תצלום ממוסגר של ניקה או לוח-שנה.

והפעם, בשובי למציאות, כשמבט-עיני עודנו בספרות שעל הלוח, זאת הפעם אני רואה:

2 ביולי 1986; אני מתבונן בתאריך, רואה את הזמן, וחושב על השנים החולפות. ולפתע...

אני נחרד: יולי 1976... עשר שנים עברו, עשר שנים תמימות, ליידין, פרופ' באסטיאנס...

חולשת-מוחין תוקפת עלי כשעולה פרופ' באסטיאנס בזכרוני. לו אך הצלחתי להעלות על הכתב מספר שורות ממשא-ליידין, ורוח לי. ברגיל, במצב של חולשה כזאת, אני פורש שמירה על הרצפה ועושה כמה תרגילי-יוגה. כשיישרתי עכשיו את קצות-השמיכה על הרצפה והזקפתי עצמי, נח מבטי על שולחן-הכתיבה שלידי ועליו הנייר והעט. וכך, בעמידה, בלי משים, אני פושט ידי לעט, וכאוטומטית רושמת ידי בפעם הראשונה על הנייר:

"טיפול-ל.ס.ד. באדון די-נור בקליניקה שלי, המחלקה הפסיכיאטרית באוניברסיטת ליידין - - -

לא חשתי שהתיישבתי על הכיסא אצל השולחן, לא חשתי שאני ממשיד לכתוב, לא חשתי שפנה יום, ירד חושך. לא חשתי שהדלקתי את מנורת-השולחן. כך נמשך הדבר ונמשך. ימים. לילות. נשימה אחת ארוכה. ודאי עשיתי פעולות אחרות כלשהן, ודאי אכלתי, שתיתי, נכנסתי לבית-שימוש - מכל אלה אינני זוכר דבר.

כך שבועיים וחצי, כמשך הזמן שכתבתי את ספר עדותי הראשון "סלמנדרה" בבית-חולים באיטליה, לשם נלקחתי בעוד תכריך-אושוויץ המקווקו לשלדי.

עיני בשורה האחרונה על גבי הנייר. הריני כמאובן. מביט בניקה בתצלום שעל שולחני. לא יודע נפשי. שום דבר מציאותי לנגד עיני. קם מן הכיסא.

על הרצפה פרושה היתה עדיין השמיכה שהכנתי לכמה תרגילי-יוגה לפני שבועיים וחצי. ניגש לטלפון. מחייג אל ניקה הנמצאת באוניברסיטת-ברקלי. לא יודע מה השעה שם ומהו כאן. קולה בטלפון, ומתוכי עומד לפרוץ:

"ניקה... זה קרה... ניקה... זה קרה..."

לא יכולתי לפצות פה.

מדמיעת הספק.

הייתי כעץ שפגע בו הברק והוא עומד בלהבות ובוער. ניקה חרדה למצבי: "זה כשנה אנחנו שוהים בליידין." טוענת היא כנגדי, "ופתאום, באמצע הטיפול, אתה רוצה לברוח? גב' די-נור," אמר לי במפורש פרופ' באסטיאנס, הרי את ראית את מצבו של בעלך בטרנס האחרון, היית נוכחת. לעוד שני טיפולים לפחות זקוק בעלך!"

אין הסבר בפי. אחת אני יודע: מבחינתי, סיים פרופ' באסטיאנס את המשימה שאני הטלתיה עליו וקונם עלי אם ארד שנית לגיהנום בלא הסיבה שבגללה כפיתי על עצמי את ליידין. עכשיו חובת-הניצול להיות עד בלבד במשפט בין האלוהים והשטן הנערך בלב האדם.

● ● ●

אני בבית.

זו הפעם הראשונה, אחרי שלושים שנה, שאני עולה על משכבי בתחושת רגיעה. תחושה מוזרה, כמעט בלתי-מציאותית; לא נורמאלית משום נורמאליותה.

שינוי-ערכים. אני ער ליורה הרוחת בקרבי. הפעם אני מקבל באהבה את צירי תהפוכותי, לא עוד טלפי תפלצת-הסיוט בלילות. ובאו הימים.

האמנם סר ממני הסיוט של לילותי, נתחלף ועבר לימי? טרום-ליידין היה הפיצול - אני; סיוט מתוכי הבא עלי במחתרת-לילה. ואילו עכשיו, בתר-ליידין, עומד לפני סיוט-הפיצול לאורו של יום, והוא כלל-אנושי, אף קוסמי, בהפסיקי את ליידין ידעתי את הנתבע ממני, גם אישרתי אותו התביעות. הקווים היו ברורים. ידעתי לאן הקווים נמתחים. הן לשם כך ברחתי מליידין, אל עצמי, לשם נמתחים כל הקווים.

■ ■ ■

והנני כעץ שהיכה בו הברק והוא עומד בלהבות.
יבשה ידי.

משא-ליידין כה גדול הוא, וכה נורא החזון, עד שאין ידי מושטת אל העט. פלצות אוהזתני. נשרפה המלה בפי.

כך עוברים עלי הימים והלילות, חודשים ושנים. כבן-אמיתי בורח אני מעצמי, ואל עצמי אני שב.

לפנים אהבתי להתבודד הרחק מיישוב בני-אדם, להתייחד עם אושוויץ ביקשתי. עכשיו אושוויץ לפתחו של אדם רובצת. באשר האדם שם אושוויץ, כי לא השטן יצר את אושוויץ, אלא אני ואתה, כשם שלא השטן יוצר את הפטריה כי אם אני ואתה. האדם!

שוב אין מיפלץ-הסיוט פוקד אותי בלילות; קם הוא לעיני באור היום.

וכה נורא החזון עד כי אין מלה בפי, ואין ידי מושטת לעט. אוהזני השיתוק, יבשה ימיני.

אני עובד בפרדס. רגעי-נחמתי כאשר ההרכבות שלי מתקבלות בעצים כזרעון מפרה ברחם-אשה. העץ הזקן יוסיף לחיות בייחוריו. מתעסק אני בכל מיני עבודות של כתיבה שמעולם לא התפנית אליהן, ושמה לראות באיזו קלות אני מריץ עטי. אני כותב גם על הנושא שקוראים לו "שואה". אולם ברגע שאני מסב מבטי פנימה אל הזרם עם דמי בעורקי בימי כבלילותי, מייד חוזרת ומופיעה קרוב-קרוב אצל עיני מין פקעת של חוטים צבעוניים המתגלגלת ממני והלאה, חוזרת קרוב-קרוב לעיני ושוב מתגלגלת ממני והלאה אל שטח בלתי-מוכר, אינסופי, מטושטש ואפל - וחוזר חלילה. יש והפקעת הסבוכה, על צבעיה, מקבלת מראה של גלובוס, כזה של תלמידי בית-ספר, ההולך ומתגלגל ככדור אל תוך הנעלם האינסופי.

■ ■ ■

מאסלן שבקליפורניה משגרת אלי ניקה מכתבים ארוכים, מפצירים. מבקשת היא במפגיע שאבוא אליה לקליפורניה. ניקה מאמינה במקומות המשרים כוח. לדבריה, מצאה שם מקומות-כוח מיוחדים שכמו נוצרו למעני מששת-ימי-בראשית.

"אתה חייב לבוא ליוסמיטי!" כותבת ניקה. "מקום מסתורין העומד בבתוליו מימי הבריאה. כאן ההשראה שלך לא רק שורה אלא מחכה להקים לך אוהל מיוחד, רק בוא!..."

הוי, מתי תלמד ניקה לדעת שבעלה אינו סופר כלל; כל-שכן לא סופר המצפה להשראה. הרי אני כחיה זו במלונתה שלשון אין לה. הוולד המתרוצץ ברחמה, מתפרץ לצאת מסוגרו, והפתח נעול. וכך היא רובצת בבדידותה, דוממת ואילמת, ועוזר אין לה. רק בעיניה הכאב. אני תוהה: שמה אסור היה לי להתגרות בגורל שנגזר עלי כחלקי?